

Abstrakt

Kadaňské městské knihy a správa města v letech 1465-1620

Práce se zabývá dvěma tématy, která spolu úzce souvisí. Prvním je diplomatický popis a paleografická analýza souboru 43 úředních knih, které byly vedeny v kanceláři královského města Kadaně (*I.1 Možnosti studia a zpřístupňování městských knih*). Podrobně jsou popsány v kapitole *I.7 Katalog kadaňských městských knih z let 1465-1620*. Kadaňské městské knihy byly uspořádány poprvé v letech první světové války; podruhé a naposled pak v letech 1966-1968 (*I.2 Osudy kadaňských městských knih do třetí čtvrtiny 20. století*).

Pro účely dalšího zpracování a katalogizace byly dochované knihy rozděleny do čtyř skupin: knihy městské správy v užším slova smyslu; knihy nesporného soudnictví; knihy civilního sporného soudnictví a knihy vesnic městského panství (*I.3. Obsahové rozdělení dochovaných kadaňských městských knih*). Podle různých písemných zmínek lze identifikovat asi třicet ztracených knih; tento počet ovšem nemůže být konečný (*I.4. Deperdita*). Způsobům vedení knih, číslování folií, rejstříkům, filigránům a původu papíru je věnována kapitola *I.5. Popis knih*. Paleografická analýza ukázala, že nejvíce knih vedli pouze přísežní městští písaři. Samostatné písařské centrum bylo spojeno s úřední činností radních služebníků („ratsdiener“). Další dvě skupiny představují čtyři knihy, vedené městskými rychtáři; a gruntovní knihy vesnic městského panství, do nichž společně zapisovali přísežní městští písaři, radní služebníci i „příležitostní“ písaři (*I.6. Paleografický rozbor*).

Druhé téma této práce si klade za cíl rozšířit okruh dosavadních poznatků o dějinách správy českých a moravských královských měst. Vychází přitom ze studia personálního složení městských rad. Získané soupisy členů městských rad posloužily pro sestavení „mikrobiogramů“ kadaňských městských radních, ukazujících funkční období a pozice v příslušných městských radách; a také jejich konfesní orientaci (*II.2 Pramenné zdroje a jejich zpracování*). Od roku 1465 se až do konce první čtvrtiny 16. století na správě města kromě městské rady podílel sbor tzv. přísežných (8 členů) a sbor obecních starších (24 členů). Mezi červnem 1519 a lednem 1524 došlo v Kadani k reformě městské správy. Sbor přísežných nahradil sbor starších (12 členů) a sbor obecních starších rovněž dvanáctičlenný sbor pánů z obce (*II.3 Městská správa do konce první čtvrtiny 16. století*).

V letech 1469-1517 držel Kadaň v zástavě Jan Hasištejnský z Lobkovic, které také obnovoval městskou radu. Po vykoupení ze zástavy zde městské rady opět začal obnovovat podkomoří (*II.4.1 Instalace městských radních sborů v Kadani*). Jistá otevřenost městské rady, pozorovatelná na konci první poloviny 16. století, se na počátku poslední čtvrtiny 16.

století vytratila a rada se začala stávat uzavřenějším společenstvím, kterým zůstala až do konce předbělohorské doby. Evangelíci do městské rady pronikli až v roce 1543 a téměř zcela jí ovládli v letech 1575-1588. Soustavným úsilím královských úřadů se podařilo na počátku 17. století dosáhnout trvalé převahy katolíků (*II.4.2 Městská rada*). Přibližně ve stejné době (v letech 1564-1565 a 1580-1590) také evangelíci ovládali i úřad královského rychtáře; ten byl ale jinak obsazován výhradně katolíky (*II.4.4 Královští rychtáři*).

Podkomoří obnovoval sbor starších a sbor pánů z obce společně s městskou radou. (*II.4.3 Obecní starší*). Městské rychtáře dosazovaly všechny tři městské rady, od počátku padesátých let 16. století pak i královský rychtář. Stejně jako v Lounech a Brně nebyli úřadem městského rychtáře pověřováni právě úřadující konšelé (*II.4.5 Měštští rychtáři*). Významné místo mezi „menšími úřady“ zaujímal sbor perkmistrů a komise, spravující hospodářství městské obce. Byly složeny výhradně z členů tří městských rad. V dalších komisích, dohlížejících na obchod s chlebem a masem, městský špitál, vaření piva nebo městskou cihelnu, byli kromě radních zastoupeni i měšťané z řad městské obce – kapitola *II.4.6 Komise (menší úřady)*.

Kadaň byla rozdělena do čtyř městských a devíti předměstských čtvrtí. Do systému městské správy bylo zapojeno i pětadvacet zdejších cechů (*II.4.7 Správa městské komunity*). O vlastnictví poddaných ve vesnicích městského panství se dělily tři subjekty – městská obec, měšťané a růžencové bratrstvo. Nejvíce poddaných (přes šedesát) vlastnili měšťané; městská obec a růžencové bratrstvo jen okolo čtyřiceti. Městská rada dosazovala rychtáře i ve vesnicích s menšinovým podílem poddaných měšťanů a růžencového bratrstva (*II.4.8 Správa městského panství*).

Klíčová slova:

Kadaň; knihy městské; knihy gruntovní; písaři měštští; správa městská; rady městské; rychtáři královští; rychtáři měštští